

Asia: VM057:00/2018 VM/2527/00.01.00.01/2017

Luonnos valtioneuvoston selonteoksi "Eettistä tietopolitiikkaa tekoälyn aikakaudella"

Lausunnonantajan lausunto

Kirjoittakaa luonnosta koskevat yleiset kommenttinne tähän:

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston tietopolitiiseksi selonteoksi.

Tietopoliittisille periaatteille ja linjauksille on vahva tarve yhteiskunnan koko ajan kasvavan digitalisoitumisen ja verkottumisen vuoksi. Selonteon valmisteluprosessi on ollut laaja ja avoin ja näin ollen valmisteluprosessilla itsessään on arvoa, koska sillä on onnistuttu saamaan aikaan laadukasta vuoropuhelua eri toimijoiden kesken.

Nyt lausunnolla olevassa selonteossa on nostettu esille olennaisia asioita, mutta valitettavasti varsinaiset linjaukset jäävät hyvin yleiselle tasolle (mahdollistetaan, edistetään ja huolehditaan). Selonteosta johdettavat toimenpiteet ja niiden vastuuttaminen sekä julkisen hallinnon ja muiden toimijoiden välinen työnjako vaativat paljon lisäpohdintaa.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Selonteon johdannossa todetaan, että yhteiskunnan keskeisten digitaalisten tietovarantojen säilyminen hyödynnettävinä myös tulevaisuudessa on yhteiskunnan jatkuvuuden edellytys ja tästä huolehtiminen kuuluu tietopolitiikkaan. Tietopolitiikan keskeisiksi ulottuvuuksiksi on määritelty tieto, osaaminen, talous, etiikka ja tekoäly. Tietopolitiikkaa havainnoidaan näistä näkökulmista. Tietopolitiikkaa tarkastellaan selonteossa yhtäältä yhteiskunnan toimijoiden (yksilöiden, yritysten ja muiden toimijoiden) ja toisaalta yhteiskunnallisten tavoitteiden kuten turvallisuuden, hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn kannalta.

Valittu kattava tarkastelutapa on ylätasolla perusteltu, mutta kun näin laajaa ilmiötä yritetään kuvata tasapainoisesti ja tuottaa todellisia toimintaa ohjaavia linjauksia, syntyy ongelmia. Esimerkiksi tekoälystä valtioneuvosto on teettänyt lukuisia, laajoja erillisselvityksiä, joten tekoälyn osalta olisi voinut viitata niihin.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Datatalouden kasvu ja siihen liittyvät ilmiöt on kuvattu selonteossa, eikä Maanmittauslaitoksella ole niihin lausuttavaa.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Suomen tilanteen kuvaus ja swot- analyysi on sinällään kattavasti laadittu, mutta selonteossa jää epäselväksi, mihin perustuu vahva usko

Suomen mahdollisuuksiin nousta johtavaksi toimijaksi: tiedon hyödyntämisen edelläkävijäksi ja kestäväen tietoe kosysteemin esimerk kimaaksi. Perusteluna on esitetty muun ohella, että Suomessa toimivilla yrityksillä on hyvät edellytykset tekoälyn hyödyntämiseen sekä poikkeuksellisen kattavat ja laadukkaat sosiaali- ja terveydenhuollon tietovarannot, mutta varsinaista vertailua muihin maihin ei ole tehty.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Lausunnolla olevan tietopoliittisen selonteon Maanmittauslaitoksen toiminnan kannalta keskeisin sisältö löytyy luvuista 4.1.1 Tiedon saatavuus ja käyttöoikeudet, 4.1.2 Oikeus omiin tietoihin sekä 4.1.3 Tietoperustasta on huolehdittava, valitettavasti näidenkin osalta selkeät linjaukset ehdotuksesta pääosin puuttuvat.

Maanmittauslaitos pitää oikeana luvussa 4.1.1 kuvattua lähtökohtaa nostaa keskeiseksi teemaksi oikeus käyttää tietoa tiedon omistajuuden sijaan. Tietojen tuottamisen ja ylläpitämisen osalta vastuut on kuitenkin määriteltävä selkeästi. Myös selonteossa kuvattu ”tiedon vaihdon sipuli” on hyvä lähtökohta selkiyttää eri toimijoiden oikeuksia eritasoiseen tietoon. Sipulin uloimpana kerroksena on kaikille avoin tieto ja sisimpänä

vain tietyille viranomaisille (lainsäädännössä määritellyn käyttötarkoituksen mukaisesti) oikeutettu tieto.

Viranomaisten tiedot ovat lähtökohtaisesti julkisia jos niitä ei ole lainsäädännöllä erikseen rajoitettu. Selonteossa on aivan oikein linjattu, että myös tutkimustieto on lähtökohtaisesti julkista jos se on julkisin varoin tuotettua. Julkaisujen, datan ja menetelmien avoimuus edistää julkisin varoin tuotetun tutkimustiedon laajamittaista käyttöä yhteiskunnassa.

Selonteossa kuvattua ”tiedonvaihdon sipulia” voidaan hyödyntää esimerkiksi erilaisten paikkatietoaineistojen käyttöoikeuksien määrittelyssä ja näin varmistaa turvallisuusnäkökohtien huomioiminen.

Luvussa 4.1.1 on todettu että tietojärjestelmien tulisi olla mahdollisimman yleiskäyttöisiä, yhteentoimivia, tietoturvallisia ja tietoteknisesti hajautettuja. Tavoitteena on tiedon jakaminen avoimien rajapintojen kautta. Maanmittauslaitos on jo pitkään rakentanut omat, vastuullaan oleviin perustietovarantoihin liittyvät palvelut nimenomaan avoimien rajapintateknologioiden pohjalle.

Selonteon luvussa 4.1.2 käsitellään omadata-ilmiötä ja sen vaikutuksia. Henkilöistä kertyy yhä enemmän tietoja julkishallinnon ja yritysten tietojärjestelmiin ja henkilötietoja hallinnoivat usein muut tahot kuin henkilö itse, mutta henkilöllä on oikeus saada pääsääntöisesti haltuun itseäänkoskeva tieto. Selonteon linjauksena on todettu, että vahvistetaan yksilön oikeutta omien tietojen hallintaan, mutta ei oteta kantaa mm. tiedon

omistajuuteen eli siihen onko viranomaisilla oleva tieto henkilöiden omistamaa ja viranomaisilla on siihen vain käyttöoikeus ja missä tilanteissa tieto on yhteiskunnan/viranomaisen omistamaa ja henkilöllä on oikeus saada itseään koskeva tieto. Ylipäänsä henkilötietojen käsittelyyn tarvittaisiin yhtenäisiä linjauksia, kun nykytilanteessa käsittelystä säädellään monissa erityislaeissa.

Tietoperustasta sekä erityisesti selonteossa kansainvälisesti korkealaatuisiksi arvioitujen Suomen väestöä, yrityksiä, kiinteistöjä, teitä ja katuja koskevien perustietovarantojen laadusta ja käytettävyydestä on huolehdittava vastaisuudessaakin. Selonteossa edellä esitetty mainitaan yhteiskunnan toimivuuden, hyvän hallinnon ja digitalisaation edellytyksiksi. Selonteossa lausutaan, että perustietovarantojen laadun muodostumiseksi

ja varmistamiseksi tarvitaan selkeää lainsäädäntöä, tietokoulutusta ja hyviä tietokäytäntöjä, jotka ulottuvat tietojohdamisesta yksittäisten henkilöiden tietorooleihin ja -vastuisiin toiminnassaan sekä tiedon käyttäjinä. Tietovastuut tulisi määritellä lainsäädännössä ja tietoa tuottavien tahojen itsesääntelyssä laajasti hyväksytyjen eettisten periaatteiden

pohjalta. Suomessa on avattu perustietovarantoja laajasti ja panostettu myös yhteentoimivuuteen (mm. Maanmittauslaitos, Väestörekisterikeskus ja Patentti- ja rekisterihallitus ovat julkaisseet yhteentoimivuusperiaatteet). Maanmittauslaitos toteaa, että selonteossa on sinänsä hyvin kuvattu nykyinen tilanne ja ylätasoinen linjauksiin on helppo yhtyä. Selonteossa olisi kuitenkin ollut hyödyllistä edetä hieman pidemmälle käytännön

linjausten suuntaan muun muassa tietojen maksullisuuden ja maksuttomuuden sekä tarpeellisen lainsäädäntökehityksen osalta.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

Maanmittauslaitos pitää tärkeänä, että tekoälyratkaisujen osalta linjattaisiin mahdollisimman pian avoimuuden periaatteet. Lausunnolla nyt olevassa selonteossa on linjattu, että tekoälyratkaisuissa pyritään mahdollisimman pitkälle avoimuuteen, jotta kaikilla toimijoilla olisi tasa-arvoisesti mahdollisuudet arvioida ratkaisujen eettisiä, moraalisia ja yksityisyyteen

liittyviä ratkaisuja.

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

-

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

-

Kirjoittakaa yllä mainittua kohtaa koskevat kommenttinne tähän:

-

Nurmikari Jussi

Maanmittauslaitos - Pääjohtaja Arvo Kokkonen ja ylijohtaja Marja Rantala